

Narodowe Forum Muzyki

Przestrzeń dla piękna

14

czerwca 2018

czwartek

19:00

NFM, Sala Kameralna

Sekstety smyczkowe

Agata Szymczewska – skrzypce

Radosław Pujanek – skrzypce

Volodia Mykytka – altówka

Andriy Vytovych – altówka

Adam Krzeszowiec – wiolonczela

Monika Leskovar – wiolonczela

Program:

Antonín Dvořák (1841–1904) *Sekstet smyczkowy A-dur op. 48* [35']

I Allegro moderato

II Dumka: Poco allegretto

III Furiant: Presto

IV Finale: Tema con variazioni

Arnold Schönberg (1874–1951) *Verklärte Nacht op. 4* [30']

I Sehr langsam

II Breiter

III Schwer betont

IV Sehr breit und langsam

V Sehr ruhig

A. Dvořák

A. Schönberg

OMÓWIENIE

Krzysztof Komarnicki

Kwartet smyczkowy jest uważany za najbardziej wyważony brzmieniowo zespół instrumentalny, stąd też jego wielka popularność w epoce klasycyzmu. Para wysokich instrumentów jest równoważona przez parę niskich; przy tym instrumenty w każdej z par są strojone tak samo (altówka i wiolonczela w oktawie). Dodanie czegokolwiek do tego układu musi zaburzyć jego równowagę; druga altówka i druga wiolonczela przesuwają brzmienie całości w kierunku barw cieplejszych, ale też ciemnych, gęstszych, niemalże namacalnych. Nic zatem dziwnego, że choć sekstet smyczkowy złożony z trzech par instrumentów – sopranowej, altowej i tenorowo-barytonowej – powstał w głowie zapoznanego wizjonera Luigiego Boccheriniego już w 1776 r., to popularność zdobył po blisko stu latach, dopiero u schyłku następczej epoki. Arcydziela Brahmsa, Dwořáka, Korngolda i Schönberga należą do szczytowych osiągnięć na tym polu.

Rok 1875 wyznacza początek okresu niebywałej produktywności Antonína Dvořáka. Kompozytor otrzymał wówczas stypendium twórcze i uważał za swój obowiązek zapracować na te pieniądze. W krótkim czasie powstały *Duety morawskie*, kwartet smyczkowy i fortepianowy, trio fortepianowe, *V Symfonia*... W 1877 r. stypendium przedłużono i podwyższono jego kwotę o połowę. W tym czasie kompozytor przestał być nieznanym. Członkowie komisji stypendialnej – wszechwładny wiedeński krytyk Eduard Hanslick i nie kto inny, jak Johannes Brahms – promowali twórczość swego podobieźnego, starając się o wydanie jego dzieł. Owocem drugiego stypendium były m.in. *Tańce słowiańskie*, napisane na zamówienie Simrocka, który chciał mieć *pendant* do *Tańców węgierskich* Brahmsa. Myśli Dvořáka skierowały się więc ku twórczości wielkiego mistrza, z którym zresztą nawiązał bardzo owocny kontakt osobisty. I zapewne nie przypadkiem czeski twórca postanowił napisać utwór na sześć smyczków – dwa Brahmsowskie sekstety musiały być tu jakąś inspiracją.

W sekstecie Dvořáka słychać jednak przede wszystkim słowiańszczyznę – obok *Tańców słowiańskich* komponował w tym czasie również *Rapsodie słowiańskie*. Pierwsza część, utrzymana w formie sonatowej o trzech tematach i niezwykłym planie tonalnym (drugi temat w minorze, brak w ogóle dominantowych relacji, nieoczekiwane tonacje w reprzyzie), tylko aluzyjnie zahacza o słowiańską nutę, za to powolna część zatytułowana *Dumka* jasno wskazuje na źródła inspiracji autora. Dvořák skomponował wiele instru-

mentalnych dumek, ale ta jest pierwsza i dlatego dość nietypowa. Był to jednak ze wszech miar udany eksperyment. Zamiast scherza pojawia się taneczny ustęp o nieregularnych akcentach, który kompozytor określił jako *furianta*, ale z *furiantem* niewiele ma on wspólnego poza żywiołowym charakterem („*furiant*” z sekstetu ma regularne metrum 3/4, prawdziwy czeski *furiant* miesza zaś takty na 2/4 i na 3/4 – na wprowadzenie takiego wariantu tańca do muzyki artystycznej w 1878 r. było po prostu za wcześnie). Finał stanowią wariacje z kodą, o bardzo zróżnicowanym charakterze, skomponowane na temat migrujący z tonacji do tonacji w niskich smyczkach – po raz kolejny Dvořák zaskakuje. Każda z czterech części sekstetu na pozór podąża za tradycyjnym schematem cyklu sonatowego (forma sonatowa, liryczna część powolna, szybka na 3/4 i finał), ale jednocześnie jest zrealizowana w sposób niezwykle i niepowtarzalny.

Utworem zachwycił się Joseph Joachim, a jego entuzjazm podzielili nie tylko jego koledzy, z którymi w ciągu dwóch lat zaprezentował tę kompozycję w Berlinie, Londynie, Pradze, Dreźnie i Nowym Jorku, lecz także publiczność, która sekstet pokochała od razu.

Równie wiele szczęścia do wykonawców miał Arnold Schönberg, którego *Verklärte Nacht* od razu znalazła się w pewnych rękach Arnolda Roségo i jego kwartetu powiększonego o drugiego altowiolistę i wiolonczelistę. Niestety, publiczność zdawała się raczej podzielać zdanie włodarzy Wiedeńskiego Towarzystwa Muzycznego, które odrzuciło utwór z powodu użycia przez Schönberga... nieistniejącego akordu (jakkże mógł nie istnieć, mieli go wszak przed oczyma, w partyturze!). Do zaprezentowania kompozycji doprowadził natomiast Gustav Mahler, który namówił, zresztą bez trudu, Roségo, aby ją wykonał. Publiczność nieprzychylnie przyjęła to całkowicie tonalne (d-moll!), szczere i bezpośrednie dzieło dwudziesto-pięcioletniego kompozytora, być może ze względu na kontrowersyjne, pozamuzyczne źródło inspiracji. W każdym razie: im bardziej publiczność protestowała, tym bardziej Rosé był zdeterminowany, by – jak mawiano dawniej w Krakowie – przeczycić ludziom uszy wyciorem (pewnego razu muzycy przyjęli syczenie i gwizdy jak najburzliwsze owacje, kłaniali się z uśmiechem i wdzięcznością, po czym zajęli znów swe miejsca jak do bisu i powtórzyli utwór w całości!).

Przemieniona noc Richarda Dehmela to autobiograficzny poemat opisujący spacer dwojga zakochanych w księżycową, gwiazdzistą noc. Kobieta wyznaje mężczyźnie, że spodziewa się dziecka innego. Jest gotowa ponieść wszelkie konsekwencje, ale jej partner

akceptuje sytuację, nie wyrzeka się miłości, obiecuje wychować dziecko, nalega też, by kobieta zostawiła za sobą wszelkie wątpliwości i niepokoje. Oboje w spokoju kontemplują piękno pogodnej nocy. Poemat jest niezwykle intensywny emocjonalnie, co wynika z jego złożoności – to zaledwie pięć zwrotek. Schönberg nie zilustrował tekstu dostownie – zresztą nie byłoby to możliwe, jako że jego żoną była Matylda von Zemlinsky, siostra Alexandra, przyjaciela kompozytora i jedynego nauczyciela, jakiego kiedykolwiek miał. Uczucie Arnolda do Matyldy było odwzajemnione: wkrótce została jego żoną; w przeciwieństwie do Idy Auerbach Matylda nie była wówczas w ciąży. Z Dehmellem zatem Schönberga łączyła siła uczucia do dziewczyny, ale okoliczności biograficzne były inne, a zatem i stan psychiczny obu autorów.

W jednocześnieowym sekstecie można jednak wyróżnić pięć sekcji odpowiadających pięciu strofom poematu. Dehmel koncentruje się na uczuciach kobiety i jej emocjach, Schönberg zdaje się malować również stan ducha mężczyzny – u Dehmela odpowiedź pada niemal natychmiast, jakby mężczyzna nie był zaskoczony sytuacją, a jedynie docenił szczerą wyznania. Schönberg oddaje nieco bardziej turbulentne emocje.

Poeta doskonale odczytał intencje kompozytora: „Byłoby grzechem zaniedbania z mej strony, gdybym nie podziękował panu za wspaniałą sekstet. Miałem zamiar poszukiwać motywów mego poematu w pańskiej kompozycji, jednak wkrótce zapomniałem o tym, całkowicie pochłonięty muzyką” – napisał Dehmel do Schönberga po koncercie w 1912 r. Dziesięć lat po pracy wykonaniu dzieło miało już swoją markę – rok po jego premierze *Święto wiosny* nie tylko przetarło uszy publiczności wyciorem, lecz także otworzyło wszystkie okna i urządziło wielkie wietrzenie zatęchłej tradycji muzycznej. To jednak temat na inną opowieść.

Agata Szymczewska

Regularnie występuje na renomowanych estradach w Europie, Azji i obydwu Amerykach. Koncertowała pod batutą takich dyrygentów, jak m.in. S. Ozawa, sir N. Marriner, R. Muti, A. Boreyko, M. Vengerov, K. Penderecki, J. Axelrod, J. Maksymiuk, J. Kasprzyk, K. Urbański, M. Nesterowicz, A. Wit oraz J. Krenz. Ważnym punktem jej kariery jest muzyka kameralna – na tym polu współpracowała z takimi artystami, jak K. Zimmermann, M. Argerich, A.-S. Mutter, G. Kremer, M. Vengerov, M. Maisky, Y. Bashmet i K. Danczowska. Od 2014 r. skrzypaczka jest prymariuszką Szymanowski Quartet. W 2009 r. została laureatką nagrody London Music Masters; otrzymała

ponadto Paszport „Polityki”, nagrodę TVP Kultura w kategorii „Muzyka poważna” oraz cztery Fryderyki. Agata Szymczewska jest absolwentką Hochschule für Musik und Theater w Hanowerze w klasie K. Węgrzyzna oraz Akademii Muzycznej im. I.J. Paderewskiego w Poznaniu w klasie B. Bryty. W latach 2010–2015 pracowała na stanowisku asystenta w poznańskiej Akademii Muzycznej. Od 2016 r. jest asystentem na Uniwersytecie Muzycznym Fryderyka Chopina w Warszawie. Obecnie gra na skrzypcach Nicola Gagliano (1755), użyczonych jej dzięki uprzejmości A.-S. Mutter.

Radostaw Pujanek

Pierwszy koncertmistrz NFM Filharmonii Wrocławskiej. Ukończył z wyróżnieniem Akademię Muzyczną im. I.J. Paderewskiego w Poznaniu w klasie B. Bryty oraz Akademię Muzyczną im. F. Chopina w Warszawie u I. Wojciechowskiej. Jest laureatem konkursów ogólnopolskich i międzynarodowych. Umiejętności doskonalił na kursach mistrzowskich pod kierunkiem m.in. W. Witkomirskiej, W. Marschnera, Ch. Tregera oraz członków Trio Fontenay i Kwartetu Camerata. Występuje jako solista, kameralista i koncertmistrz w kraju i za granicą. Dokonał licznych nagrań płytowych i archiwalnych. Jest propagatorem i miłośnikiem kameralistyki, współpracuje m.in. z takimi artystami, jak V. Vassilyev, J. Gallardo, A. Vityovych, A. Szymczewska, R. Groblewski, T. Strahl, M. Sikorski, M. Zdunik, T. Daroch. Wraz z Ł. Długoszem, K. Budnik-Gałązką i R. Kwiatkowskim współtworzy kwartet fletowy FourTune, którego debiutancka płyta z nagraniem kompozycji K. Pendereckiego, K. Meyera i W. Słowińskiego ukazała się w 2013 r.

Volodia Mykytka

Jeden z najbardziej wszechstronnych i cenionych altowiolistów naszych czasów. Występował w renomowanych salach w ponad 40 krajach – m.in. w Carnegie Hall, Wigmore Hall, Philharmonie de Paris, Concertgebouw i Shanghai Symphony Hall. Koncertował podczas Schleswig-Holstein Musik Festival, Rheingau Musik Festival, London Proms, Schubertiade Schwarzenberg, Cheltenham Festival, Bath International Music Festival i Kammermusikfest Lockenhaus. Kształcił się u A. Weissfelda, A. Mykytki, J. Kucharskiego i H. Beyerle’a. Otrzymał liczne nagrody w międzynarodowych konkursach, takich jak Premio Vittorio Gui we Florencji, In Memoriam Dmitri Shostakovich w Hanowerze, Osaka International Chamber Music Competition czy Melbourne International Chamber Music Competition. Jest dyrektorem artystycznym festiwalu Szymanowski Quartet and Friends we Lwowie. Współpracował z takimi muzy-

kami, jak O. Maisenberg, R. Buchbinder, C. Katsaris, L. Power, B. Andrianov, N. Altstaedt, P. Meyer, A. Pay, G. Hoffmann oraz L. i M. Maisky. Od wielu lat prowadzi kursy mistrzowskie w Europie, Ameryce Północnej i Południowej. Nagrywał dla wytwórni Decca, Hyperion, Hänssler Classic i CAvi-music, a także dla stacji radiowych m.in. w Niemczech, Francji i Austrii.

Andriy Viytovych

Pochodzący z Ukrainy Andriy Viytovych od 2000 r. jest pierwszym altowiolistą Orchestra of the Royal Opera House, a także English Sinfonia. Prowadzi klasę altówki w Royal College of Music. W 2015 r. wykonywał koncerty altówkowe W.T. Waltona, B. Bartóka i P. Hindemitha z Orchestra of the Royal Opera House podczas koncertu dla organizacji charytatywnej St Mungo's. Artysta kształcił się w konserwatorium we Lwowie i International Menuhin Music Academy u takich nauczycieli, jak A. Lysy i J. Eskær. Współpracował z takimi orkiestrami, jak BBC Symphony Orchestra, Scottish Chamber Orchestra, London Sinfonietta i Berliner Philharmoniker pod dyktando sir S. Rattle'a. Występował także pod batutą P. Bouleza, C. Davisa, B. Haitinka, M. Rostropowicza i G. Solti'ego. Współpracował z wieloma zespołami kameralnymi i czołowymi orkiestrami, brał udział w licznych festiwalach. Jest profesorem altówki w Royal College of Music. Ma w swoim repertuarze wszystkie najważniejsze koncerty altówkowe i utwory kameralne. Nagrał m.in. muzykę G. Holsta z English Sinfonia (Naxos).

Adam Krzeszowiec

W 2011 r. ukończył z wyróżnieniem Akademię Muzyczną im. K. Szymanowskiego w Katowicach w klasie P. Głombika. Studiował również w Hochschule für Musik und Tanz w Kolonii pod kierunkiem F. Helmersona oraz w Chapelle Musicale Reine Elisabeth w Brukseli u G. Hoffmana. Brał udział w kursach mistrzowskich prowadzonych przez takich pedagogów, jak H. Schiff, M. Perényi, G. Rivinius, D. Geringas i P. Wispelwey. Jest laureatem międzynarodowych konkursów wiolonczelowych w Londynie, Paryżu, Hradec, Warszawie, Katowicach i Dąbrowie Górniczej. Występował w największych salach

w Europie. Współpracował z takimi artystami, jak m.in. M.J. Pires, A. Dumay, G. Hoffman, M. Maisky, Ch. Arming, M. Tabachnik, oraz takimi orkiestrami, jak m.in. NOSPR, Sinfonia Varsovia, Brussels Philharmonic, Orchestre Philharmonique Royal de Liège, Kansai Philharmonic Orchestra, Kammerorchester arcata stuttgart, Orchestre Royal de Chambre de Wallonie, AUKSO – Orkiestra Kameralna Miasta Tychy, Bratysławska Orkiestra Kameralna i Leopold Chamber Orchestra. Tworzy duet z pianistką A. Krzeszowiec, jest też członkiem Polish Cello Quartet. Pełni funkcję koncertmistrza grupy wiolonczel w NOSPR w Katowicach, jest wykładowcą w Akademii Muzycznej w Katowicach. Był stypendystą Ministra Kultury, Prezydenta Miasta Katowice, Marszałka Województwa Śląskiego oraz laureatem programu stypendialnego „Młoda Polska” Narodowego Centrum Kultury. Otrzymał również nagrodę fundacji Yamaha.

Monika Leskovar

Chorwacka wiolonczelistka Monika Leskovar studiowała u D. Berković-Magdalenić w Szkole Muzycznej im. Elly Bašić w Zagrzebiu, a następnie u V. Dešpalja. W 1996 r. została uczennicą D. Geringasa w Hochschule für Musik Hanns Eisler w Berlinie, gdzie od 2006 r. jest asystentką. Brała udział w lekcjach mistrzowskich prowadzonych przez M. Rostropowicza i B. Greenhouse'a. Jest laureatką wielu konkursów. Jako solistka występowała z orkiestrami z całego świata, pod batutą takich dyrygentów, jak V. Gergiev, T. Hengelbrock czy K. Penderecki. Brała udział w takich festiwalach, jak m.in. Kammermusikfest Lockenhaus, Schleswig-Holstein Musik Festival, Rheingau Musik Festival, Dubrovnik Summer Festival czy Zagreb International Chamber Music Festival. Współpracowała z G. Kremerem, Y. Bashmetem, B. Berezovskim, J. Rachlinem, I. Golanem, T. Zimmermannem, S. Gubaiduliną, M. Brunellem, N. Znaiderem, J. Jansen, K. Blachrem i G. Sollimą. Monika Leskovar gra na wiolonczeli Vincenza Postiglione'go z 1884 r., którą powierzyły jej miasto Zagrzeb i Filharmonia w Zagrzebiu.

Organizator:

NFM – Instytucja kultury miasta Wrocławia współprowadzona przez:

Sponsorzy:

Ministerstwo
Kultury
i Dziedzictwa
Narodowego

